

Nr 22.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående försäljning av vissa telegrafverket och statens järnvägar tillhöriga markområden; given Stockholms slott den 30 januari 1925.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över kommunikationsärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

G U S T A F

Viktor Larsson.

Utdrag av protokollet över kommunikationsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 30 januari 1925.

Närvarande:

Statsministern SANDLER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden OLSSON, NOTHIN, HANSSON, LINDERS, LARSSON, WIGFORSS, MÖLLER, LEVINSON.

Departementschefen, statsrådet Larsson anför:

I skrivelse den 22 oktober 1924 har telegrafstyrelsen hemställt om försäljning av en telegrafverket tillhörig tomt i Robertsfors. Vidare har järnvägsstyrelsen i skrivelser den 25 september 1924 och den 21 januari 1925 gjort framställning om försäljning av statens järnvägar tillhörig mark vid Hästhagens mosse, Ersta, Östberga och Södertälje. Till stöd för dessa framställningar har i huvudsak anförts följande:

*Telegraf-
styrelsen och
järnvägs-
styrelsen.*

Bihang till riksdagens protokoll 1925. 1 saml. 20 häft. (Nr 22.)

Robertsfors.

Sedan 1920 års riksdag med bifall till Kungl. Maj:ts förslag i ämnet för inköp för telegrafverkets räkning av tomten nr 62 i Robertsfors brukskommun på tilläggsstat för år 1920 anvisat ett reservationsanslag av 500 kronor, hade telegrafstyrelsen jämlikt Kungl. Maj:ts bemyndigande inköpt berörda tomt. Tomten, som tillträdades den 1 oktober 1920, vore avsondrad från den från $\frac{9}{32}$ mantal Edfastmark nr 1 i Bygdeå socken avsondrade lägenheten Plan nr 1 och hade registrerats under benämning Edfastmark 1¹⁴⁶.

Stationen i Robertsfors var vid tiden för köpet inrymd i en förhyrd lokal, vilken redan från början varit olämplig för sitt ändamål och tillgripits såsom en nödfallsutväg, då ingen bättre stod att erhålla. Avsikten med köpet var att erhålla tillgång till en tomt, å vilken, om så bleve nödigt, egen byggnad för stationen kunde uppföras. Utan att så skett hade lokalfrågan i Robertsfors nu blivit löst för en längre tid framåt genom att telegrafverket lyckats från och med den 1 oktober 1924 förhyra en annan fullt lämplig lokal för stationen.

I anledning härav hade den förre ägaren av ovannämnda tomt, aktiebolaget Robertsfors, anhållit att få köpa tomten åter för samma pris, styrelsen på sin tid erlade för densamma. Då telegrafverket i följd av det förändrade läge, vari frågan om lokal för stationen numera kommit, icke hade någon användning för tomten och priset för densamma, som styrelsen på grund av bolagets intresse för lokalfrågans lösning fått köpa på särskilt gynnsamma villkor, icke nu lämpligen gent emot bolaget torde böra bestämmas efter någon annan grund, hade styrelsen med bolaget upprättat kontrakt om försäljning av ifrågavarande tomt till ett pris av 500 kronor, vilket kontrakt emellertid vore för båda parterna bindande endast under förutsättning att Kungl. Maj:ts tillstånd till försäljningen erhöles före tillträdesdagen den 1 augusti 1925.

Styrelsen hemställde därför om medgivande till ifrågavarande försäljning.

Hästhagens
mosse.

Efter det 1916 års riksdag med bifall till Kungl. Maj:ts därom i proposition, nr 161, gjorda framställning anvisat medel för anläggande för statens järnvägar av en torvpulverfabrik vid Hästhagens mosse i närheten av Vislanda järnvägsstation m. m., hade järnvägsstyrelsen för ändamålet förvärvat — förutom en del torvmosselotter under hemmanen Gamla Rödjan nr 1 och Skörda Storegård nr 1 — hemmanet 1 mantal Hästhagen nr 1, allt för en köpeskilling av 100.000 kronor, i vilket värde den egentliga jordbruksfastigheten inginge med omkring en tredjedel.

Av sagda hemman innehades vissa lägenheter vid statens tillträde av fastigheten till brukande på viss tid av annan än ägaren, och hade innehavaren av en av dessa lägenheter, C. Johan Magnusson å torpet Granhult under $\frac{1}{2}$ mantal Hästhagen 1³ litt. B, vilken jämväl vore ägare till å torpet uppförda hus, hos järnvägsstyrelsen hemställt, att han, då hans under 49 år från den 25 mars 1876 gällande kontrakt utginge den 25 mars 1925, måtte få friköpa torpets jord.

Med undantag av den till hemmanet hörande delen av mossen samt viss skogsareal vore dessa lägenheter såväl som hemmanet i övrigt icke erforderliga för något statens järnvägars ändamål utan fast mera till förfång, då statens järnvägar icke förfogade över något organ för tillsyn eller skötsel av jorlegendomar. Arrendatorn, som av torparna ägde uppbara till gården utgående såväl kontanta utskylder som prestationer in natura, erlade för närvarande ett årligt arrende av 1,415 kronor. Nu gällande arrendeavtal utginge den 1 april 1925.

Därest icke staten förvärvat hemmanet, hade givetvis respektive torpare ägt att, jämlikt lagen den 26 mars 1920 om rätt i vissa fall för nyttjande-

rättshavare att inlösa under nyttjanderätt upplåtet område, få sin rätt att lösa torpets jord prövad, men vore denna lag jämlikt dess § 21 icke tillämplig beträffande område, som tillhörde kronan.

I anslutning till vad sålunda anförts hemställd styrelsen, det Kungl. Maj:t ville föreslå riksdagen medgiva försäljning av de delar av hemmanet Hästhagen nr 1 i Vislanda socken, som vore för statens järnvägar obehörliga och icke erfordrades för drivande av den vid Hästhagens mosse anlagda torvpulverfabriken, på villkor, som av Kungl. Maj:t fastställdes, eller, därest detta icke kunde bifallas, rätt för Kungl. Maj:t att i varje särskilt fall medgiva, att under nyttjanderätt upplåtet område inom samma hemman finge av brukaren inlösas på sätt och villkor, som angäves i förberörda lag den 26 mars 1920.

Sedan 1911 års riksdag anvisat medel för inköp av mark, som erfordrades i och för ordnande av Stockholms bangårdsförhållanden m. m., hade järnvägsstyrelsen i anslutning härtill med fastighetsaktiebolaget Villahem den 10 december 1910 träffat på Kungl. Maj:ts godkännande beroende avtal rörande förvärf av bolaget tillhöriga tvenne områden, som erfordrades för en rangerbangård vid Årsta, vare sig 1901 års bangårdskommittés förslag eller något annat av de förslag, som avsåge bibehållandet av Västra stambanans ingångslinje i ungefär den nuvarande sträckningen med centralstationen vid nuvarande plats eller vid Norra Bantorget, komme till utförande.

Genom beslut den 28 juli 1911 förklarade Kungl. Maj:t, som avslag styrelsens hemställan om godkännande av avtalet, styrelsen berättigad att genom expropriation förvärva samma områden.

Med stöd av expropriationstillståndet exproprierades under år 1912 förevarande markområden om respektive 20 hektar 25 ar av $\frac{19}{64}$ mantal Ersta nr 1 litt. E och 14 hektar 37 ar av $\frac{1}{4}$ mantal Östberga nr 1 litt. B för en sammanlagd kostnad av 883,644 kronor 74 öre eller omkring 2 kronor 55 öre för kvadratmeter, oberäknat ränta och omkostnader.

Emellertid hade 1915 års bangårdskommission efter bearbetning av planerna för rangerbangården funnit, att denna lämpligare borde förläggas i nordsydlig riktning utefter Västra stambanans huvudlinje, och hade staten i det med Stockholms stad år 1923 träffade avtalet angående Stockholms bangårdsfråga tillförsäkrats den i stadens ägo varande mark, som erfordrades för genomförande av detta senare förslag.

Större delen av den mark, som därutöver erfordrades för byggandet av rangerbangården i enlighet med samma förslag, hade jämväl förvärvats på förmånliga villkor.

Vid ovan angivna förhållande funne järnvägsstyrelsen, att de för rangerbangård å Årstaslätten på sin tid under andra förutsättningar förvärvade områdena av hemmanen Ersta och Östberga borde, såsom icke vidare för något statens järnvägars ändamål erforderliga, försälas, då lämpligt tillfälle därtill bjödes. Förutom att därmed en viss minskning av statsbanans tillförräntning investerade kapital kunde vinnas, hölle styrelsen före, att området inom närmaste framtiden, då regleringsplaner för dessa trakter hunnit utarbetas och spårväg utdragas, kunde försälas till pris, som medgäve, att det en gång gjorda kapitalutlägg kunde mer än väl återvinnas.

Vidare hade år 1922 vid expropriation av mark för det nya förbindelse-spåret mellan Södertälje och Södertälje södra stationer byggnadskommis-sionen för dubbelspåret Rönninge—Ström ålagts inlösa en aktiebolaget Scania-Vabis tillhörig avskuren äga om 7,800 kvadratmeter till ett pris av 5 kronor för kvadratmeter med därå uppfört bostadshus till ett värde av 60,000 kronor.

Ersta,
Östberga och
Södertälje

Detta område, som i följd av sin belägenhet icke torde lämpa sig för något statens järnvägars ändamål, syntes även vara av den beskaffenhet, att det borde avyttras, därest lämpligt tillfälle därtill yppade sig.

Nu hade visserligen Kungl. Maj:t, efter det 1919 års riksdag bifallit Kungl. Maj:ts proposition, nr 99, angående avhändande av vissa utav byggnadskommissionen för dubbelspåret Rönninge—Ström förvärvade markområden, genom brev den 13 juni 1919 medgivit byte, försäljning eller avhändande på annat lämpligt sätt av sådana för dubbelspåret förvärvade markområden, vilka icke vore för statsbanornas behov erforderliga, men då, på sätt av berörda proposition närmare främginge, de fastigheter, som då ifrågasattes till försäljning, upptagits i en särskild förteckning och denna givetvis icke kunnat omfatta förenämnda vid expropriationen år 1922 inlösta område, torde det vara tvivel underkastat, huruvida det allmänt hållna medgivandet kunde omfatta jämväl detta område. I följd härav hade styrelsen i detta sammanhang velat upptaga jämväl detta område.

I anslutning till vad styrelsen sålunda anført hemställde styrelsen, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva, att ovan angivna för rangerbangård å Årstaslätten och vid expropriation från aktiebolaget Scania-Vabis i Södertälje inlösta fastigheter finge försälas under villkor, som av Kungl. Maj:t fastställdes.

*Departements-
chefen.*

Då, enligt vad telegrafstyrelsen och järnvägsstyrelsen meddelat, de till försäljning föreslagna områdena icke äro eller kunna beräknas bliva för telegrafverket respektive statens järnvägar erforderliga, läser icke något vara att erinra mot att de avhändas vederbörande verk. Jag vill alltså tillstyrka, att riksdagens medgivande inhämtas till försäljning av ovanberörda tomt i Robertsfors ävensom till förenämnda markupplåtelser vid Hästhagens mosse, Ersta, Östberga och Södertälje. Såsom förut i liknande fall skett, torde Kungl. Maj:t i fråga om de områden, som äro avsedda att försälas utan att avtal i ämnet nu underställas Kungl. Maj:ts avgörande, böra äga att pröva inkomna köpeanbud och att fastställa de villkor, under vilka varje särskilt område må försälas. Vad beträffar dispositionen av köpeskillningarna för nu ifrågavarande markområden, synes köpesumman för ovan omförmälda tomt i Robertsfors lämpligen kunna användas till andra kapitalökningsutgifter för telegrafverket, i vilket avseende i sinom tid förslag, efter framställning av telegrafstyrelsen, torde få underställas riksdagen. Vidkommande de till avhändande från statens järnvägar ifrågasatta områdena torde i enlighet med vad järnvägsstyrelsen förutsatt blivande försäljningssummor för områdena vid Hästhagens mosse och Södertälje böra tillföras de av riksdagen för anläggande av en torvpulverfabrik vid Hästhagens mosse m. m. respektive för utläggning av ytterligare ett spår mellan Rönninge och Järna m. m. anvisade medel samt de i anledning av övriga markförsäljningar inflytande medel böra överföras till statens järnvägars fond för markförvärv.

På grund av vad sålunda anförts får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

dels medgiva, att den i statsrådsprotokollet omförmälda tomt i Robertsfors brukssamhälle må av telegrafstyrelsen försälas under ovan angivna villkor ävensom att de i statsrådsproto-

kollet omförmälda markområden vid Hästhagens mosse, Ersta, Östberga och Södertälje må av statens järnvägar försäljas under villkor, som av Kungl. Maj:t fastställas;

dels ock besluta, att de medel, som i anledning av förenämnda markförsäljningar inflyta till telegrafverket och statens järnvägar, skola disponeras i enlighet med de i statsrådsprotokollet angivna grunder.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan behagar Hans Maj:t Konungen lämna bifall samt förordnar, att proposition i ämnet av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar, skall avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:

A. C. F. v. Krusenstierna.
